TARİHTE Türkler ve İngilizler

Tarihî tefrika: 17 Yazan: ZIYA ŞAKİR

IV. Muradın bostancıbaşısı

Elçi Marşvil'in dikbaşlı oğlunu önüne katarak saraya getirdi

Gene başka bir gün, İstanbul limanındaki Fransız gemilerinden toplar atılmaya başladı. O gün, bayram değildi. Ak ve yahud Karadenizden de (Donanmayı Hümayun) gelmemişti. Bunlardan dolayı, bu toplara hiç bir mana veremiyen saray kadınları arasında, büyük bir telâş başgösterdi. Meseleyi tatbik için Bostancıbaşı derhal Fransız gemilerine gönderildi.

Bostancıbaşı, ilk çıktığı gemide bir delikanlı tarafından karşılandı. Ve aralarında şöyle bir muhavere başladı:

Bostancıbaşı — Bre, nedir bu toplar?

Delikanlı — Padişahımızın bir oğlu dünyaya gelmiş. Şenlik ediyoruz.

— Padişahınız mı?. Dünyada, bir tek Padişah vardır. O da, şevketlû kudretlû Padişahımız Murad Handır.. Sen, kim olursun ki, başka Padişah gayretin güdersin?.

— Ben, Fransız elçisinin oğluyum.

— Ben de, Bostancıbaşıyım... Düş önüme..

4 üncü Muradın Bostancıbaşısı, derhal top seslerini kestirdi. Ve elçi Marşöyel'in dik başlı oğlunu önüne katarak saraya getirdi.

Hiç şüphesiz ki zavallı delikanlının kafası, o anda uçabilirdi. Fakat her nasılsa 4 üncü Muradın pek eşref bir saatine rasgeldi:

— Kapı altına hapsedin. Aklı başına gelsin.

Demekle iktifa etti.

Fakat.. Boğaziçindeki saraylardan birinin civarında ikamet eden Venedikli bir tüccar, bir gün yalısının balkonuna çıkarak elindeki dürbünle sarayın bahçesine bakmak suretile gösterdiği gafletin cezasını, derhal hayatile ödedi... Tüccarın bu hareketini küstahça bir cür'et telâkki eden 4 üncü Murad, mütecasirin aynı balkona asılmak suretile idam edilmesini.. Ve iradesinin nasıl infaz edildiğini görmek için de, bedbaht tüccara kırmızı bir gömlek giydirilmesini emretti.

Nihayet günün birinde, diğer bir tercümanın idam edilmesinden müteessir olarak şikâyet için saraya gelen Fransız elçisi de büyük bir korku geçirdi. Derhal saraydan çıkarılan elçi, limandaki Fransız gemilerinden birine nakledildi. Geminin kaptanına, hemen demir kaldırıp yelken açarak çıkıp gitmesi için emir verildi... Fakat garibdir ki, o gün hava çok sakindi. Geminin yelkenlerini şişirip harekete getirecek kadar rüzgâr mevcud değildi... Mahza padişahın iradesini yerine getirmek için, gemi, iki kadirga tarafından, Marmara denizinin ortasına kadar çekilip sürüklendi. Orada, rüzgâra intizaren, kendi haline terkedildi.

İşte, - senelerdenberi - en büyük (dost) geçinilen bir hükûmetin elçisine bile bu kadar husunetle muamele gösterilen bir devirde, bütün bu şid - detlerden masun kalan ve daima ihtiramla karşılanan bir kimse varsa o da, (İngiliz elçisi) idi.

Selânik civarında, (Kesendire) ön - lerinde mühim ve kanlı bir vak'a oldu. Akdenize çıkan Kaptanıderya - Cafer Paşa, donanmayı hümayunun bir kısmile Selânik civarında dolaşıyordu. Bu cevelân esnasında Kesendire limanında iki İngiliz gemisinin zahire almakla meşgul olduğunu işitti. Dost bir devlete mensub olan bu gemilerin zahire almalarını gayet tabii görerek ehemmiyet vermedi. Fakat bu gemilerin, İngiliz korsan gemileri olduğunu haber alır almaz, meseleyi tahkik için, derhal bütün donanma ile Kesendire istikametine doğru ilerledi.

O zamana kadar İngilizlerin Akdenizde korsanlık ettiği görülmüş ve işitilmiş şey değildi. Bahusus bu gemiler hakkında ihbarda bulunanların:

— Bu iki frenk kalyonu, çok zamandanberi deryada fesadla meşguldürler.

Diye, dikkate şayan ifadelerde bulunmaları, bütün donanma halkına merak verdi. Halbuki, birinin adı (Vilyam), diğerinin adı da (Hektor) olan bu iki kalyon, İngiltere hükûmeti donanmasının bayrağını taşıyorlardı. Ve Kesendire limanından, hakikaten zahire alıyorlardı.

Bunlardan (Hektor) ismindeki kalyon, esasen bir korsan gemisiydi. Nasılsa Akdenize girmiş.. Adalar denizine kadar sokularak o havalide bazı gemilerin önünü kesmiş.. Sahiblerine bir hayli zarar vermişti. Fakat uzun zaman korsanlıkta tutunamıyarak İngiltere donanmasına iltihak etmiş.. Şimdi de, (Vilyam) kalyonile hem ticaret ve hem ziyaret maksadile şark sularına gelmişti.

Hektor gemisinin kaptanı, Türk donanmasının Kesendire limanına doğru geldiğini haber alır almaz, - bir kaç sene evvelki korsanlık vak'alarını hatırlıyarak - tevkif edileceğinden şüphelendi. Kendisi bu endişeye kapılmakla beraber, (Vilyam) gemisinin kaptanına da telâş verdi.

İki gemi, derhal demir kaldırdılar. Kaçmak için denize açıldılar. Fakat, liman açıklarında Türk donanmasile karşılaştılar.

İngiliz gemilerinin bu hareketi, vuku bulan ihbarı teyid etti. Amiral Cafer Paşa, bu iki firarî kalyonu tevkif etmek için gemilerine emir verdi.

İngiliz gemileri, Türk gemileri tarafından çekilen (dur!) işaretlerine aldırmadılar. Firara devam etmekle beraber, şiddetle top ateşine başladılar.

İngiliz gemileri fazla miktarda toplarına ve tam kadrolu mürettebatlarına güvenmişler, Türk donanmasının tehdidlerine ehemmiyet vermemişlerdi. Lâkin, Tersane Kethüdası Piyale ile korsanlıktan yetişerek Türk donanmasında çok kıymetli bir mevki almış olan (Memi Paşa) nın gemilerile bir de (Bey) kadirgasının ateşler saçarak önlerini kestiklerini görür görmez, derhal tevakkuf ettiler. Bunları, faik toplarının cehennemî ateşlerile ezip geçmek için, bütün kuvvetlerile harbe giriştiler.

Harb, cidden müthiş bir hal aldı. Memi Paşa, başına isabet eden bir gülle ile şehid oldu. Bey gemisinin kaptanı da aynı feci akıbete uğradı. (Uzun Piyale) müşkül bir mevkide kaldı. Eğer Amiral Cafer Paşanın gemisi imdada yetişmemiş olsaydı, hiç şüphesiz ki onun encamı da aynı netice ile hitam bulacaktı.

Amiral Cafer Paşa, büyük bir cesaretle ileri atıldı. İngiliz gemilerinin ve'i n gibi saçtığı ateşlere ehemmiyet vermiyerek bunlardan birine yanaştı. Yanaşırken, bindiği (baştarda) (1) nın başındaki baston, İngiliz gemisinin top deliklerinden birine saplandı. İki gemi - nin efradı birbirine karıştı. Boğaz boğaza bir boğuşma basladı, Ve bu boğuşma esnasında da, donanmanın diğer gemileri yetişerek İngiliz gemile - rinin etrafını sardı.

İngilizler, kurtulamıyacaklarını anladılar. Gemilerinin barut depolarına ateş vermeye mecbur kaldılar. Türk gemileri, bu ateşten masun kalmak için derhal açıldılar. Fakat, İngiliz gemisine sımsıkı yapışmış olan amiral gemisini kolayca kurtaramadılar. Baştardanın baştarafı yanmaya başladı. Nihayet bir hayli müşkülâtla İngiliz gemisinden ayrıldı. Diğer gemilerin yardımile sahile doğru çekilerek batmak tehlikesinden kurtarıldı.

(1) Amiral gemisi.

[Arkası var]

Tütün satışından çıkan netice

Tütün tacirleri Ankaradan sorulan suallere dün cevab verdiler

Tütün tacirleri dün aralarında bir toplantı yaparak Fransız Rejisine Türk Tütün Limited tarafından yapılan satışların tütün fiatlarını düşürmek suretile piyasada yapmakta olduğu menfi tesiri görüşmüşler ve Ankaradan sorulan izahata aid cevabları hazırlayarak telgrafla bildirmişlerdir.

Dünkü toplantıda bilhassa İnhisarlar Vekâletinin Fransaya yapılan satışı müdafaa eden cevabı üzerinde durulmuştur. Fransız Rejisinin İnhisardan ve onun bir kolu olan Türk Tütün Limitedden mübayaat yapması, menfaati iktizasından olarak görülmektedir. Fransız Rejisinin doğrudan doğruya Limitedden talebde bulunsa bile bunun piyasaya haber verilmeden gizlice Pariste müzakere yapılması doğru görülmemektedir. Nitekim Ticaret Vekili Nazmi Topçoğlu beyanatında, tütün ihracat imtiyazının Tütün Limitede verilmediğini tebarüz ettirmiştir. Satılan tütünlerin düşük cinslerden olduğu kabul edilmemektedir. Bununla beraber, böyle olsa bile Fransaya iyi tütün yerine düşük cinslerin satılması büyük bir hata olarak telâkki edilmektedir. Satılan tütünler söylendiği gibi 937 - 938 mahsulü olsa bile bunun 939 senesinin yüksek fiatlı tütünlerile bir ayarda tutulmak istenmesi hayretle karşılanmaktadır. Limitedin taahhüdünü yerine getirmek için tüccardan da tütün alması imkânsız görülmektedir. Çünkü hiç bir tüccarın elinde bu kadar düşük fiatla verilecek tütün bulunmamaktadır.

Düzcelilerin protestosu

Dün Düzce tütün zürraı namına 24 imza ile aldığımız bir telgrafta bütün bir senelik iaşe mukadderatlarının hesabsız hareket eden Tütün Limitedin elinde bırakılması ve Fransaya yapılan satışların fesih ve iptal edilerek zürra aleyhine hareket edenler aleyhine takibat yapılması istenmektedir.

Üsküdar tramvayları

Evkaf U. Müdürü "Bu müesseseyi öldürmemek lâzımdır„ diyor

Şehrimizde bulunmakta olan Evkaf Umum Müdürü Fahreddin, kendisile görüşen bir muharririmize şu izahatı vermiştir:

«— Evkafa aid işlerle meşgul olmak üzere İstanbula geldim. Burada bulunmaktan bilistifade Vali ve Belediye reisi Lûtfi Kırdarı ziyaret ettim. Bilhassa Evkafın da hissedar bulunduğu Üsküdar tramvay idaresinin tasfiye vaziyeti etrafında görüştüm. Biliyorsunuz ki bu hattın banisi eski Evkaf Nazırı merhum Hayridir. Bu hattı yapmakla cidden büyük bir hizmette bulunmuştur. Üsküdarın bir kısmile Suadiye, Erenköy semtlerinin imarı bu hat sayesinde kabil olmuştur. Şimdi böyle bir müesseseyi tasfiyeye tâbi tutarak satılığa çıkarmak doğru bir şey olmasa gerektir. Vali ve Belediye reisi Lûtfi Kırdar da aynı mütaleadadır.

Evkafın bu idarede 500,000 lira kadar bir iştirak hissesi vardır. Cüz'i bir kısmı eşhasa aid olmak üzere Belediyenin de bir milyon lira hissesi vardır. İdarenin evvelce vaziyeti bozuk olduğu için İş Bankasile diğer bazı müesseselere 500,000 lira kadar borclanmışlar. Halbuki şimdi şirket ziyan etmediği gibi bazan inşaatını yapabilecek kadar da para kazanıyor. Şüphesiz ki Belediye, âmme hizmetini ifa eden bir müessesedir. Satılığa çıkarmaktansa şirketi Belediyenin idare etmesi daha yerinde olur. Bilhassa elektrik, İstanbul tramvayı da İstanbul Belediyesine geçtikten sonra Üsküdarın buna ilhakile daha az masrafla idaresi kabil olabilir.

Borclara ve Evkafın hissei iştiraki meselesine gelince, biz alacağımızı sekiz, on sene gibi uzun bir vade ile ödenmek, hatta mühim bir miktarından sarfınazar etmek suretile şehir halkının menfaati namına bir anlaşma teklif ettik. Alacaklı bankalar da bizim teklifimiz tarzında bir anlaşma yapabilirler. Esasen bu banka alacaklarından bir kısmı da faiz gibi bir takım ilâve matlubattır. Bu suretle iyi bir müessese kurtarılmış olacaktır.

Evkafın idare ettiği memba sularının ucuzlatılması işine gelince, biz bunları para kazanmak için yapmıyoruz. O kadar masraf ettik. Bu gün şişe ve mantar bulmakta müşkülât çekiyoruz. Hatta bazısını ziyanla satıyoruz. Bu işten kâr etmek arzusunda değiliz. Tetkik ettirdim. Daha ucuza satmak imkânını bulamadım.»

Haricî ticaretimizde mühim değişiklik

Almanya ve Japonya ile de takas yolile ticaret imkânı temin edildi

Aramızda ticaret, tediye ve klering anlaşması bulunmıyan memleketlerle takasla ticarî muamele yapılacağı hakkındaki talimatname alâkadar makamlara gelmiştir. Bu suretle harici ticaretimizde mühim bir değişiklik husule gelmekte ve gerek ihracat, gerekse ithalât tacirlerimiz için yeni imkânlar hasıl olmaktadır.

Yeni şekle göre; 20 mayıs tarihinden itibaren aramızda ticaret, tediye ve klering anlaşması bulunmıyan memleketlerle takasla muamele yapılacaktır. Bu meyanda Almanya ve Japonya ile de takasla ticaret imkânı bulunmuş olmaktadır.

Tacirlerimiz dünden itibaren bu şekilde Almanya ve diğer memleketlerle temasa geçmişlerdir. Yeni şekilde bu memleketlerle olan ticaret Cumhuriyet Merkez Bankasında açılmış olan hususî bir hesabda tevazün ettirilecektir. Her memlekete ihracatımız nispetinde ithalâta müsaade olunacaktır. Bu ticaret şekli müddetsizdir.

Lise bitirme imtihanlarına dün başlandı

Galatasaray Lisesinde ders çalışan talebeler

Lise bitirme imtihanlarına dün başlanmıştır. Bu sene imtihanlar, evvelce tespit edilen resmî liselerde yapılmaktadır. Mekteb idareleri, lise bitirme imtihanına girmeğe hak kazanan talebe miktarını dün Maarif müdürlüğüne bildirmişlerdir. Alınan umumî yekûna göre edebiyat kolundan 1024, fen kolundan 508 talebe imtihana girmektedir. Geçen seneden kalıp da bu sene olgunluk imtihanına girecek talebe miktarı ise, edebiyattan 478, fenden 258 kişidir.

Orta mekteb eleme imtihanları da bu gün başlayacaktır. Gerek lise ve gerekse orta mekteblerde, diğer sınıfların karneleri dün öğleden sonra tevzi edilmiştir.

Dr. İbrahim Zatinin Bursada konferansları

Maruf doktorlarımızdan İbrahim Zati, Halkevinin daveti üzerine Bursaya giderek iki konferans vermiştir. Çocuk zayiatı ve çocukların içtimaî korunmalarına dair olan bu musahebeler muhitte büyük alâka ile karşılanmıştır. Dr. İbrahim Zati şehrimize dönmüştür.

Ham madde ihtiyacı

Millî Sanayi Birliği, demir, deri, mensucat ve çorab sanayiinin ham madde ihtiyacları üzerinde İktisad ve Ticaret Vekâletlerinden verilen direktifler dahilinde etüdler yaparak raporlar göndermiştir. Şimdi diğer sanayi şubelerinin ham madde ihtiyaclarının tedariki meselesi tetkik olunmaktadır.

İhtikâr komisyonu ne yapıyor?

Şehrimizdeki ihtikâr hareketinin ehemmiyetli bir şekilde inkişaf ettiği görülmektedir. İhtikârla mücadele için hükûmetin aldığı tedbirlerin, tatbikata memur makamlar tarafından bir türlü bütün şiddetile tatbik sahasına konulmaması ve ihtikâr komisyonunun kurulduğu gündenberi geçen altı ay zarfında müddeiumumiliğe verilen muhtekirlerin onu bile bulmaması hemen her maddenin üzerinde geniş bir ihtikârın yer bulmasına sebeb olmaktadır. Bir çok maddelerin üzerinde ihtikâr tahkikatı yapılmış ve bunların bir çoğu üzerinde ihtikâr sabit görülerek komisyona verilmiştir. Fakat bunların neticesi henüz alınmış değildir.

Zelzele sahasında yeni şehirlerimiz

Profesör Hâmid Nafiz, inşaatın çöküntü hattı haricinde ve yeni tipte yapılacağını söyledi

Zelzele sahasından avdet eden Üniversite jeoloji profesörü Hâmid Nafiz Pamir dün bir arkadaşımıza tetkiklerinin neticesi hakkında şu izahatı vermiştir:

«— Zelzele sahasında jeolojik tetkikler yapmak üzere, iki heyet seçilmişti. Bu heyetlerden biri, Erzincan, Sivas, Gümüşane ve havalisini, diğeri de, Tokad, Amasya, Ordu ve Gireson mıntakasını dolaşacaklardı. Ben, birinci heyete dahildim.

Bilhassa yeni Erzincan şehrinin kurulacağı yeri tayin etmek, meşgul olacağımız işlerin başında geliyordu. Seyahatimiz, Anadoluda büyük feyezanların vukua geldiği bir zamana rasladı. Erzincan ovası sular altında idi. Zelzelenin tesirile bir çok heyelânlar vukua gelmişti. Bu arızalardan dolayı seyahatimizi çok müşkül şartlar altında neticelendirebildik. Size şurasını söyliyeyim ki Erzincan ve havalisi zelzelesi, şimdiye kadar nadir kaydedilmiş zelzelelerden biridir. Bizim heyetimizin tetkik ettiği mıntakada azamî tahribat sahası, Erzincan ovasının cenubu şarkisindeki Sansa boğazından başlamakta ve Erzincan ovasının mihverini takib ederek Çakmaklı boğazından ve Refahiyenin şimalinden geçerek Suşehri ovasına ve oradan da Kelkit vadisine kadar uzanmaktadır. Tahribat sahasının uzunluğunu 200 kilometre, genişliğini 15 kilometre olarak tahmin ettik. Bu saha dahilinde zelzeleden masun tek bir kasaba ve köy kalmamıştır. Zelzelenin yalnız bu mıntakada binalara yaptığı maddî zarar -hayvan ve mahsul zayiatı haric olmak şartile- on beş milyon lirayı bulmaktadır. Zelzele, insanca ve malca sebeb olduğu zayiattan başka toprakta bir takım gayritabiî tahavvüller de vücude getirmiştir. Ezcümle 150 kilometre tulünde ve tamamen bizim tetkik ettiğimiz sahayı takib eden bir yarık görülmüştür ki, bunun pek nadir vukua gelen bir jeolojik hâdise olduğunu kaydetmeliyim. Bu yarıkların geçtiği satıhta toprak, şakulî istikamette 3-4 metre, ufkî istikamette yarım - bir metro kadar yerini değiştirmişti.

Heyetimiz, tetkiklerini bitirdikten sonra, yeni kurulacak şehir ve kasabaların da yerlerini tespit etmiştir. Bize verilen en mühim vazife, Erzincanın mevkiini tayin etmekti. Yeni Erzincan şehri için Kemah boğazile Hah köyü arasındaki plat-form münasib görülmüştür. Burası jeolojik bakımdan sağlam bir zemine malik olduğu gibi bugünkü ovadan da üç metro yüksektedir. Bundan başka Kemah şehrinin bazı mahallerinin de tebdili mevki ettirilmesine karar verilmiştir.

Koyulhisar kazasının Espider ve Agavnis nahiyeleri civarda başka münasib saha bulunamadığından kendi yerlerinde yeniden tesis edileceklerdir Heyetimiz, bu mıntakada, zelzeleye mukavim yeni bir ev tipinin kabulünde zaruret görmüştür.

Tetkiklerimizin neticesini Nafıa Vekâletine bir raporla arzettik.

Siyasî icmal

Harbin esrarı

Tarihte misli görülmemiş büyük muharebenin sonu yaklaşıyor, gibidir. Belçika ordusu, Avrupa karasındaki İngiliz kuvvei külliyesi ve Fransanın üç büyük ordusunun bakayası ki müttefiklerin ceman bir milyonluk şimal ordusu hem Belçikanın Flandres eyaletinde, hem de Fransanın şimali şarkisinden yani iki koldan Şimal denizine sarkmağa çalışan Alman kuvvetlerile fevkalâde metanet ve gayretle harbetmektedir. Somme nehri munsabından Manş sahilini takib eden Alman kolunun Manş denizi sahilinde (Kale) ye yetişmiş oldukları dün haber veriliyor. Bundan sonra Almanların hedefi Fransanın Dönkerk ve Belçikanın Ostand limanlarıdır. Müttefiklerin şimal ordusunun haricle yegâne muvasalası bu limanlardır, binaenaleyh bu limanları sonuna kadar müdafaa edeceklerdir.

Büyük muharebenin ciddiyeti çok artmış olduğu için gerek Fransız, gerek İngiliz kumanda heyetlerinde yeni vaziyete göre tertibat alınmış ve değişiklikler yapılmıştır. Fransada ordu, kolordu ve fırka kumandanlarından on beşi değiştirilmiştir. İngilterenin müdafaası şimdi daha fazla ehemmiyet kesbettiğinden İmparatorluk Erkânıharbiye Reisi General İronside anavatan ordusu başkumandanlığına tayin edilmiştir. Umumi erkânıharbiye riyasetine de İngiliz İmparatorluğunun bir çok yerlerinde tecrübe gören General Dill getirilmiştir.

Nefsi İngilterenin müdafaası neden icab ediyor? Büyük Napolyon'un muvaffak olamadığı böyle bir hareketin vukuuna İngilizler ihtimal vermemektedirler. Dünkü posta ile gelen Deyli Ekspres gazetesi basmakalesinde bu keyfiyeti şu suretle izah etmektedir:

«Alman tanklarının hedefi Boulogne, Kale ve Dönkerk'tir. Kale İngiltere sahillerinden yirmi mil mesafededir. Napolyonun gemilerini geçiremediği Manş denizinden Hitler, Alman gemilerini geçirmek mecburiyetindedir. Lâkin kara bataryaları Manş denizini en dar yerinde setredebilir. Ve Almanların parasütçü kuvvetlerine karşı müdafaa hazırlığımızı da tamamlamalıyız.»

Gene bu İngiliz gazetesi Almanların Manş sahiline kadar ilerlemiş olmalarını şu suretle izah etmiştir:

«Hitlerin gizli silâhı ağır tanklar Lehistanda ve Norveçte kullanılmamıştı. Yetmiş tonluk olan bu tanklar hem top ve mitralyöz, hem de alev atan makinelerle mücehhezdir. Zırhları beklenmiyen kalınlıkta olup tank defi toplarından müteessir olmamaktadır. Süratleri İngiliz ağır tanklarına nazaran çok seridir.»

İngiliz matbuatı son vaziyetin âmil ve sebeblerini hiç gizlemeğe lüzum görmemekte ve Büyük Britanya adasında da harbi kabule hazır bulunmaktadır. Fransa dahi eski Majino hattile Somme nehri arasındaki geniş sahada muharebeyi kabule hazırlanmaktadır. Fakat bu kabul edilsin tedafüi olmakla kalmayıp aynı zamanda taarruzi mahiyette olup olmıyacağı İtalyan politikasının alacağı şekle bağlı bulunuyor.

Muharrem Fevzi TOGAY

MÜTEFERRİK

Dün sabahki sis

Dün sabah şehrin üzerini kısmen, Marmara ve Boğazı kesif bir sis kaplamış ve saat dokuza kadar devam etmiştir. Sis yüzünden Köprüden Kadıköye ilk vapur 8.30 da ve Boğaza 8,45 te hareket etmiştir.

Topçu atışları

Darıca ve Kavakta dünden itibaren topçu atışları yapılmağa başladığından bu gün ve yarın da devam edecek atışlar esnasında buralardan geçecek merakibe dikkatli olmaları bildirilmiştir.

CUMHURİYET

Nüshası 5 kuruştur.

Abone şeraiti

	Türkiye için	Haric için
Senelik	1400 Kr.	2700 Kr.
Altı aylık	750 »	1450 »
Üç aylık	400 »	800 »
Bir aylık	150 »	Yoktur.

Dikkat

Gazetemize gönderilen evrak ve yazılar neşredilsin, edilmesin iade edilmez ve zıyaından mes'uliyet kabul olunmaz.

Tütüncülere tavsiyeler

İstihsali bu sene iki misline çıkaralım!

Harb vaziyeti dolayısile, kaliteye itina edilerek yetiştirilen tütünler daima iyi müşteri bulacaktır

Harb iktısadiyatının iki mühim düsturu vardır:

1 — Çok istihsal ve az istihlâk.

2 — Çok ihracat ve az ithalât.

Harb içinde bulunan veya henüz bitaraflıklarını muhafaza eden bütün memleketler gibi biz de hayatî ehemmiyeti bulunan bu düsturlar üzerinde hassas bulunuyoruz. Cumhuriyet hükûmeti, vatanın müdafaası bakımından her türlü tedbir ve kararları alırken harb günlerinin memleketimiz üzerinde yapacağı iktısadî tesirleri de büyük bir isabetle hesablayarak icabını yapmaktadır. Bu arada istihsal hayatımızı genişletmek ve takviye etmek yolunda gayretlere ve hamlelere şahid oluyoruz.

Realist görüşlü sayın Ticaret Vekilimiz Nazmi Topçoğlu, Ankara radyosu vasıtasile zaman zaman müstahsile yaptığı hasbıhallerinde bu nokta üzerinde bilhassa durmakta ve Türk ekicilerine pek yerinde nasihatlerde bulunmaktadır:

«— İstihsalâtınızı arttırınız.

Fakat, istihsalâtı arttırırken, gözönünde tutulacak iki mühim nokta vardır: Kaliteye ehemmiyet vermek ve istihsal işini mümkün olduğu kadar ucuza başarmak...

«— Ne yetiştirirsek satarız. Ne bulursa alacaklar. Muharib memleketler, her gün mütezayid surette artan ihtiyaçları karşısında kalitede ve fiatta eskisi gibi titiz davranamazlar.»

Diye düşünürsek aldanırız. Hesaba katmak lâzımdır ki, bizim rakibimiz olan ve hemen ayni mahsulleri yetiştirip satan memleketler vardır. Bunun için, mahsullerimizi, kemiyet bakımından arttırırken, randımanlı, çabuk ve iyi fiatlı müşteri bulacak evsafta yetiştirmeğe de ehemmiyet vermek lâzımdır.

Bu düşünceler, hassaten tütüncülüğümüz için varid olan hakikatlerdir.

Altmış milyon kiloyu bulan 1939 yılı tütün rekoltesi müstahsil mıntakalarda şimdiye kadar görülmemiş bir alıcı kalabalığı içinde ve çok iyi fiatlarla satılmaktadır. 4 birincikânunda açılan Ege piyasasında, bir ay içinde 35 milyon kilo tütün satılmış ve Ege tütünlerinin vasatî kaimesi 55 kuruşu bulmuştur. Bu gün Egede satılmamış tütün kalmamış gibidir.

Henüz faaliyeti devam eden Marmara piyasasında ise, bu sene - bir çok tüccarların doğru veya yanlış olarak kullandığı bir tabiri biz de kullanarak ifade edelim - gayritabiî bir fiat seyrine şahid oluyoruz. Bu vakıadan müstahsil memnun, fakat tüccar şikâyetçidir. Biz, bu nokta üzerinde duracak değiliz. Maksadımız tütün istihsalâtımızın da arttırılması keyfiyetidir.

Bu sene, harb dolayısile Almanların memleketimizden tütün almıyacakları söyleniyordu. Her sene 15 - 17 milyon kilo tütün alan büyük bir müşterinin tütün piyasamızdan çekilmesi ihtimali tütüncülüğümüzü ciddî endişelere düşürmüştü. Halbuki, vaziyet berakis oldu. Almanlar, piyasamızdan büsbütün çekilmediler. Üstelik, İngiltere ve Fransa gibi iki zengin memleket de müşterilerimiz arasına girdi. Bir çok memleketler azalan stoklarını tamamlamak, diğer, bir kısmı da harb tedbiri olarak şark tütünlerinden fazla stok yapmak kararile siparişler verdiler. Yeni müşteriler ve büyük siparişler karşısında bugünkü istihsalimizin kifayetsizliğini bilhassa Marmara mıntakasındaki tütün satışlarında çok açık surette gördük. Ve anladık ki, Marmaranın bellibaşlı noktalarında istihsalâtı bir misli arttırmak zaruretindeyiz.

Vasatî bir hesabla 10 milyon kilo yetiştiren Marmara mıntakası istihsalâtını en aşağı 20 milyon kiloya çıkarmak lâzımdır. Bu, tahakkuk ettiği takdirde harice daha geniş mikyasta tütün satmamız kabil olacağı gibi, piyasa fiatı 20 - 30 kuruş olan tütünlere şuursuzca bir rekabet tesiri altında 100 - 120 kuruş gibi anormal fiatlar vermek suretile bu en mühim ihracat mahsulümüzün maliyetini fevkalâde yükseltmek ve binnetice beynelmilel pazarlardaki satış kapasitesini tehlikeye düşürmek gibi fena bir akıbetin de önüne geçilmiş olur.

Marmara mıntakasında istihsalâtı arttırmak zarureti, yalnız, bu gün görülen taleb fazlalığının ilham ettiği bir düşünce mahsulü değildir. Avrupa sigaracılığının şark tütünleri üzerinde fazla durduğu bu sıralarda siparişlerini daha fazla vasat cins ve mutedil fiatlı tütünlere verdiklerini görüyoruz. Bu itibarladır ki, memleketimizde çok geniş bir ziraat sahasını ihtiva eden ve mütenevvi mense ve cinste en iyi vasat tütünleri yetiştiren bu mıntakada istihsalâtın arttırılmasının tütüncülüğümüz için çok kazanclı olacağını kuvvetle tahmin ediyoruz.

Bu seneki satış şartlarını gözönünde tutarak, bu mıntakada, bilhassa, Düzce, Bursa, nefsi İzmit, Gönen ve kısmen Trakyada bu günkü istihsalâtın birer misli arttırılması için vakit geçirmeden tedbir almalıyız.

Bizce, tütüncülerimizin, kaliteye fevkalâde itina etmek şartile, yetiştirecekleri mahsulü satamamaktan korkmaları düşüncesi yersiz ve abestir.

İnhisar İdaresi tütüncülük raportörü

İhsan Arif

Küçük hikâye

Nişanlı

Peride Celâl

Orhan Rıza, Nerimenin apartmanının merdivenlerini tırmanırken «bu kızcağız da amma yüksekiere çıkmış» diye, söylendi. Terlemişti ve kendini yorgun hissediyordu.

Kapıyı temiz kılıklı bir hizmetçi açtı. Genc adamı salona aldı. Nerime ile annesi yalnız değildiler. Bir kaç ahpabları vardı. Yaşlı bir bey, saçları boyalı genc bir kadın...

Zaten Nerime genc adamı ısrarla bu akşam yemeğine davet ederken yemekte birkaç ahpabları, akrabaları da bulunacağını söylemiş, bunların sözleri, sohbetleri yerinde hoşlanacak kimseler olduğunu da temin etmişti. Nerime Orhan Rızanın çalıştığı yerde, tercüme servisinde daktilo idi. Güzelce olduğu gibi zeki, hoş bir kızdı. Herkesin şüphesine rağmen Orhan Rıza ile aralarında temiz bir dostluktan başka bir şey yoktu.

Ana kız genc adamı büyük bir telaşlükle karşıladılar. Dostlarına takdim ettiler. Boyalı saçlı kadın genc kızın halasının kızı oluyordu. Orhan Rıza oturur oturmaz bu kadının manalı bir tebessümle gözlerini üzerine diktiğini gördü. Sıkıldı. İhtiyara gelince o da kendisile fazla alâkadar görünüyordu. Siyasetten konuşmaya başlamıştı. Genc adamın fikirlerini öğrenmek isteyordu. Biraz sonra Nerime bu ciddî havayı dağıtmak ister gibi piyanoya oturdu. Orhan Rıza piyanonun başına giderek notaları seçmekte ona yardım etti. Genc kız, pembe bir elbise giymiş, biraz boyanmıştı. Her zamankinden güzeldi. Bununla beraber Orhan Rıza kendi kendine onunla bu salonda bulunmayı birlikte bir sinemaya gitmeye, şöyle biraz yürüyüp başbaşa bir çay içmeye tercih edeceğini düşündü.

Nerime ancak on dakika piyano çalabildi. Kapı arka arkaya çalınmaya başlamıştı. Orhan Rıza odada misafirler çoğaldıkça sıkıntısının arttığını hissediyor, içinde garib bir endişe, rahatsızlık duymaya başlıyordu. Her gelen misafir genc adama garib bir tebessüm ve fazla bir dikkatle sokuluyordu. Bir aralık «acaba Nerime benim hakkımda onlara gülüns şeyler mi» anlattı diye, düşündü. Fakat sonra başka şeyler de dikkatini çekmeye başladı. Misafirlerin ekserisi çiçekle gelmişlerdi. Nerime kucağı büketlerle dolu salona girip çıkıyordu. Son gelen yaşlı, bilgiç tavırlı bir kadının genc kızı kucakladığını ve tebrik yollu bir şeyler mırıldandığını da duydu. Bu esnada herkesin gülümseyerek kendisine baktığını görüyordu. Sarardı. Nihayet kendisinin haberi olmadan ortada bir şeyler dönmekte olduğuna kanaat getirmişti. Fakat ne vardı, ne oluyordu? Artık bu kalabalık salonda bir merasimde bulunuyormuş gibi garib bir his içinde bunalıyor, hele pembe elbisesi içinde pürneşe oradan oraya dolaşıp duran Nerimeyi gördükçe «ne oluyor yarabbi!» diye, endişe, merak içinde kıvranıyordu. Nihayet onu bu meraktan, üzüntüden kurtaracak biri çıktı. Bu genc bir ihtiyat zabiti idi. Ciddi, vakur bir hali vardı. Nerime onu da akrabası olarak takdim etmişti.

Davetlilere «yemeğe buyrun» denildiği sırada idi ki bu adam Orhan Rızanın yanına yaklaştı. Müstehzi bir tebessümle koluna dokundu:

— Pek neşeli görünmüyorsunuz dedi, böyle bir günde..

Bir an sustu ve yavaşça ilâve etti:

— Nişanlınız güzel kız doğrusu..

Ve genc adamın yanından uzaklaştı.

Orhan Rıza bir an başının döner gibi olduğunu hissetti. «Allahım ne oyun! diye düşündü. Bu Nerimeden umulur muydu? Ana kız bir olmuşlar, beni habersizce avlayacaklarını zannettiler. Demek bu bir nişan merasimi?»

Dudaklarında asabî bir tebessüm belirdi. Kendisinden başka bu nişandan herkesin haberi vardı. Tevekkeli değil, o manalı bakışlar, tebrikler, çiçekler, Nerimenin yeni elbisesi, neşeli, heyecanlı hali..

Nerime akrabası olan saçları boyalı kadının yanına yaklaşmıştı. Orhan Rıza dudaklarına gelen bütün acı sözleri bir anda yuttu. Rezalet çıkarmak istemiyordu. Genc kız tatlı bir tebessümle «haydi yemeğe» diyordu. Onu takibe mecbur oldu.

Genc adam büyük bir hiddet içinde bulunmasına rağmen sofradan kalkılıncaya kadar sükûnetini muhafaza etti. Bir an evvel bu evden kaçmak, kendisine zorla verilen bu nişanlı payesinden kurtulmak isteyordu. Yemekten sonra annesinin hasta olduğunu, erken eve dönmesi lâzım geldiğini söyleyerek müsaade istedi ve o zaman davetlilerin hayretle birbirlerine bakmaya başladıklarını farketti. Halbuki Nerime ile annesi şaşırmamışlardı. Yalnız üzerlerine birdenbire garib bir durgunluk çökmüştü.

Genc adam «ah budalalar diye, içinden hıncla söylendi. Oyunlarının beyhude olduğunu gördüler. Tuzaklarına düşmedim, şaşırıp vaziyeti kabul etmedim, plânları suya düştü. Davetlilere de rezil oldular..»

Acele ile herkesle vedalaştı. Apartmanın merdivenlerini bir felâketten kurtulmuş insanların sevincile koşarak indi, ertesi gün Nerimeye söyleyeceği acı sözleri kafasında şimdiden hazırlıyordu.

Fakat ertesi gün ondan evvel Nerime bahsi açtı. Genc kız solgun ve müteessir görünüyordu.

— Beni affediniz diye, söze başladı, biliyorum. Fena bir oyundu. Fakat emin olun sizin düşündüğünüz şekilde iğrenc bir maksadımız yoktu. Hayır, sizi böylece elde etmek, bir emrivaki karşısında bulundurmak aklımdan bile geçmedi. Maksadım çok başka idi..

Genc adamın, hiddeti yatışarak hayretle kendisini dinlemekte olduğunu görünce başını önüne eğdi. Acı bir tebessümle devam etti:

— İki senedenberi akrabamdan bir genci seviyordum. O da bana lâkayd görünmüyordu. Yalnız fazla mağrur, kararsız bir adam.. Bir türlü yola gelmiyordu. Küçük bir merasim yaparak nişanlandığımı ilân etmekle onu telâşa düşüreceğimi, kat'i bir karar almaya sevkedeceğimi düşündüm. Bana bu nişanı bozmam, kendi karısı olmam için yalvaracağından emindim. Şimdi anlıyor musunuz? Sizi, ev